

Державний архів Сумської області
Межиріцький волосний суд с. Межиріч Лебединського повіту
Харківської губернії

ФОНД 760

Інвентарний опис № 1

1891-1901 pp.

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

до фонду 760 Межиріцький волосний суд с. Межиріч Лебединського повіту
Харківської губернії

Волосний суд — внутрішній суд волості, адміністративної одиниці селянського самоврядування в Російській імперії, що складається з виборних непрофесійних суддів. У 1861-1917 рр. нижчий виборний судовий селянський орган для розбору дрібних цивільних і кримінальних справ. Запроваджений згідно з селянською реформою 1861 року. Обирався щорічно волосним сходом терміном на 1 рік. Діяв у складі голови та 3 суддів (виборних непрофесійних суддів). Кандидати в судді обиралися сільськими громадами на своїх сходах, по одному від суспільства. В судді обиралися селяни-домогосподарі, які досягли 35 років, переважно користувалися повагою односельців і грамотні, не піддавалися тілесному покаранню і не перебували під судом і слідством, не займалися "раздробітельной продажей пітей" (тобто не володіли закладом з продажом спиртного на розлив), не займали інші посади в волості. Обрання могло бути проведене без згоди кандидата, який мав право відмовитися, тільки якщо був старше 60 років, або був одержимий тілесними недугами, або вже відслужив один термін з виборів.

Волосний суд збирався не менше двох разів на місяць. Судочинство носило спрощений характер, що виходив з відсутності у суддів всякої професійної підготовки (навіть вимога грамотності для волосних суддів було рекомендаційним). Суд міг виносити рішення за усними скаргами, не вів протоколу, порядок судочинства був вільним. Рішення суду оформлялися письмово. Суд не був зобов'язаний посилається на чинне право і часто діяв за місцевими звичаями.

Він був підпорядкований паралельній системі судово-адміністративних установлень (земські начальники та міські судді, повітові з'їзди, губернські присутності), всі частини якої (крім міських суддів) іменувалися "установами, завідувачами селянськими справами". Жодна справа, що розглядалася всередині цієї системи, не могла бути оскаржена в судах загальної юрисдикції.

Волосний суд перебував під наглядом земського начальника, свого роду апеляційної інстанції, яким подавалися і всі скарги на рішення суду.

У місцевостях, де не було земських начальників, селянські установи були дещо відмінними. Волосний суд, зокрема, складався з 4-12 суддів (число їх селяни могли визначити самі), які могли засідати в кілька складів по чергах.

Розмір цивільних позовів був обмежений 100 рублями (крім майна у складі селянського наділу), а максимальним покарання за проступки - семиденним арештом і штрафом в 3 рубля.

Юрисдикція суду була строго обмежена селянами волості і, в деяких випадках, приписаними до волості особами податкових станів (міщанами, офіційно проживали у волості, і при цьому виключеними з міських міщанських товариств) і поширювалася на дрібні майнові спори, а також проступки з максимальним покаранням у 15 діб арешту, і тільки на селян даної волості. Волосний суд засудити до штрафу, короткочасного ув'язнення. Протягом 1889–1904 років мав право засуджувати селян до тілесних покарань.

Ліквідований волосний суд під час української революції 1917-1921 рр. (на території Радянської України — декретом Народного секретаріату від 4 січня 1918 року «Про запровадження народного суду», в Українській Народній Республіці — на початку березня 1918 року).

* * *

Фонд містить кримінальні та цивільні справи, справи з діловодства Межиріцького волосного суду за 1891-1901 рр.

Передмову склала

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Ольга Андрющенко

Межиріцький волосний суд
с. Межиріч
Лебединського повіту
Харківської губернії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Державного архіву
Сумської області

_____Юрій Олійник
_____2021

Фонд 760

Опис № 1

справ постійного зберігання
за 1891-1901 рр.

№№ з/п	Індекс справи	Заголовок справи	Крайні дати документів справи	Крайні дати документів справи	Кількість аркушів у справі	Примітки
1	2	3	4	5	6	7
Кримінальні справи						
1.		По звинуваченню селянина сл. Межиріч Єгора Лисенка своєї дружини	12 лютого 1891 р.	31 березня 1891 р.	7	
2.		По звинуваченню селянина сл. Межиріч Єгора Манька у несправному утриманні побутової труби, від якої згоріла його хата	23 травня 1891 р.		4	
3.		Про буйство, заподіяне в шинковому закладі селянина Григорія Любченка селянином Парфилом Яковенко	23 лютого 1891 р.	07 березня 1891 р.	4	
4.		Про образу селянином Парфилом Яковенко межиріцького сільського старости	23 лютого 1891 р.	07 березня 1891 р.	4	
5.		По скарзі уповноваженого Межиріцького сільського товариства межиріцького сільського старости Аверкія Єремійовича Бондаря на селян сл. Межиріч у кількості	08 червня 1891 р.	14 червня 1891 р.	9	

1	2	3	4	5	6	7
		45 домогосподарів у самовільному розорюванні приналежної їм надільної землі, яка повинна бути в літо 1891 р. під толокою на рівні з іншими селянами				
6.		По звинуваченню поліцією селянина Ігната Якимова Денисенка у необережному поводженні з вогнем, від чого сталася пожежа 07 травня 1893 р.	07 травня 1893 р.	07 липня 1893 р.	4	
7.		По звинуваченню селянина Архипа Васильєва Столового у недбалому поводженні з батьком	14 серпня 1896 р.	04 вересня 1896 р.	3	
Цивільні справи						
8.		За позовом селянки сл. Межиріч Марфи Гринькової до своєї насельниці селянки сл. Межиріч Февронії, за чоловіком Шумілової, уродженої Гринькової, по повинній частині страхової премії	11 жовтня 1891 р.	21 жовтня 1891 р.	8	
9.		За позовом селянина сл. Межиріч Петра Микитина Безпалого до селян Денисенкових про стягнення з них збитків за потраву сінокоосу	15 вересня 1891 р.	29 вересня 1891 р.	4	
10.		За позовом селянина Мефодія Тимошенка до селянина Федосія Митейка про стягнення грошей	13 липня 1893 р.	22 жовтня 1893 р.	4	

1	2	3	4	5	6	7
11.		За позовом селянина Антона Підпригори до селянина Данили Галати Григорія Трояна про стягнення грошей за роботу на залізниці	27 січня 1896 р.	11 лютого 1896 р.	7	
12.		За позовом селян Михайла та Дмитра Покутніх до Макара Покутіна про розділ майна	06 липня 1896 р.	23 серпня 1896 р.	19	
13.		За позовом селянина Олександра Складенка про стягнення з Трохима Науменка за оренду землі	20 лютого 1896 р.	14 квітня 1896 р.	15	
14.		За позовом селянина Івана Кирилова Смолового до селянина Леонтія Чередниченка за проволодіння * $\frac{1}{4}$ десятини орної землі	20 вересня 1896 р.	22 вересня 1896 р.	7	
15.		За позовом селянина Гордія Покутного до селянки Ірини Тимошенкової про сплату податкової недоїмки	26 лютого 1896 р.	17 березня 1896 р.	6	
16.		За позовом селянина Михайла Баштового до рідних братів Прокофія і Самійла Баштових про стягнення грошей допоміжної каси	25 лютого 1896 р.	27 березня 1896 р.	3	
17.		За позовом селянки Параски Дементьєвої до селянина Герасима Копиці про стягнення боргу	13 березня 1896 р.	05 травня 1896 р.	8	

* - Проволодіння – володіння протягом відомого терміну, часу. (Оце коли хто проволодів землею десять год як хазяїн і ніхто до його не чіпавсь і землі тієї не однімав, то вже й не одніме, хоч би земля й не його була. Б. Грінченко)

1	2	3	4	5	6	7
18.		За позовом селянки Олени Поросюкової до селянина Євдокима Бабича про виключення з опису майна	22 серпня 1896 р.		7	
19.		За позовом селян Якіма і Григорія Іващенко про стягнення грошей за проволодіння * землею	19 січня 1896 р.	10 лютого 1896 р.	20	
20.		За позовом опікуна над майном померлого селянина Потапа Любивого Івана Павлова Любивого до селянина Юхима Любивого про недопущення до володіння сирітською садибою	28 березня 1896 р.	07 квітня 1896 р.	18	
21.		За позовом селянки Ганни Ляхової до опікуна Степана Парфила про недопущення до володіння садибою	10 травня 1896 р.	22 серпня 1896 р.	13	
22.		За позовом селянки Ксенії Чегеринової до селянки Ксенії Безпалої про стягнення збитків за частування сватів	04 червня 1896 р.	15 червня 1896 р.	10	
23.		Справа Межиріцького волосного суду до відома та керівництва	20 січня 1892 р.	13 грудня 1892 р.	130	
24.		Різне листування	1893 р.		22	
25.		Різне листування	1893 р.		164	
26.		Справа Межиріцького волосного суду до відома та керівництва	31 січня 1894 р.	13 вересня 1894 р.	23	
27.		Різне листування	02 січня 1894 р.	23 грудня 1895 р.	135	
28.		Справа Межиріцького волосного суду до відома та керівництва	09 березня 1896 р.	08 червня 1896 р.	19	

1	2	3	4	5	6	7
29.		Справа Межиріцького волосного суду з різних предметів	26 квітня 1893 р.	26 серпня 1897 р.	168	
30.		Справа Межиріцького волосного суду з різних предметів	1898 р.	1901 р.	444	
31.		Справа Межиріцького волосного суду з різних предметів	1898 р.		14	

До опису внесено 31 (тридцять одну) справу з № 1 по № 31, у тому числі:
літерні №№ _____,
пропущені №№ _____

Укладач опису:

Провідний архівіст відділу зберігання,
обліку та довідкового апарату

Ольга АНДРЮЩЕНКО

02.02.2021